

علوم انسانی (جامعه‌شناسی) به‌عنوان عامل تغذیه‌کننده رسانه‌های جمعی

محمد تقی شیخی*

چکیده

مقاله حاضر به پیوند گسست‌ناپذیر علوم انسانی و اجتماعی از یکدیگر می‌پردازد، و بطور خاص با برگرفتن از جامعه‌شناسی؛ مفهوم، جنبه‌های علمی و کاربردی آنرا بررسی و تحلیل می‌نماید. در حالی که در جهان امروز و به‌ویژه در عصر حاضر انواعی از مسائل اجتماعی همواره در حال ظهور و پیدایش است، علم مستقلی لازم است تا به این وسیله آنها را شناسایی و تشخیص داده، و راه‌حل‌های لازم و مؤثر را در جهت رفع آنها ارائه دهد. با توجه به اینکه پویایی اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ... همواره در جریان است، نهادهای مختلف اجتماعی از نوع خانواده، الگوهای اقتصادی، روابط اجتماعی، ورزش‌های اجتماعی - فرهنگی با تغییرات سریع و بی‌وقفه‌ای روبرو هستند. جامعه‌شناسی به‌عنوان داور و ارزیاب، تغییرات مطروحه را شناسائی و برحسب نیاز راه‌حل‌های مناسب را ارائه می‌دهد. بنابراین، علم جامعه‌شناسی زمینه‌های ایجاد و پایداری نظم اجتماعی را بالقوه فراهم می‌آورد. بطور مثال، در عصر حاضر که حدود ۶۰ درصد جمعیت در سنین ۱۵-۴۹ سالگی؛ یعنی در سنین تأثیرپذیری قرار دارد، بیش از ۵۲ درصد ورودی دانشگاه‌ها را در ایران دختران تشکیل می‌دهند. مجموعه این قبیل شاخص‌ها بالقوه انتظارات جدید، خواسته‌های جدید، دگرگونی‌ها و ... را به دنبال دارند. علمی که مطالعه اینگونه تحولات در حیطه کاری آن است، همانا جامعه‌شناسی است. در عین حال، وسیله‌ای که منعکس‌کننده اینگونه تصاویر جدید است طبیعتاً همانا رسانه‌های جمعی است. از این رو، رسانه‌های جمعی بدون غذای پژوهش‌های جامعه‌شناسی چندان تأثیرگذار نخواهند بود. رسانه‌های خبری از هر نوع خود نیاز به پشتیبانی و پشتوانه علمی و جامعه‌شناختی دارند، در غیر این صورت، یک نوع کم

*. استاد و عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه الزهراء mtshykhi@yahoo.com

توجهی و انفعال نسبت به اینگونه رسانه‌های جمعی از سوی مخاطبین اتفاق می‌افتد. مطالعات کمی و کیفی از جوانان، زنان، دختران، خانواده، اشتغال، درآمد، هزینه‌ها و هر حوزه دیگری به تفصیل، خود تصاویری گویا از شرایط موجود و انتظارات و خواسته‌های پیش رو را در اختیار وسائل ارتباط جمعی می‌گذارد؛ بدینسان جامعه را هر چه بهتر و جامع تر می‌توان مهندسی کرد. در بخشی دیگر از پژوهش حاضر، مقاله به بررسی رویکرد وسائل ارتباط جمعی می‌پردازد؛ یعنی تا چه حد مطالعات اجتماعی را پشتیبانی می‌کند، تا چه حد از نتایج پژوهش‌ها استفاده می‌کند، و اینکه پُل ارتباطی آن با پژوهشگران اجتماعی چگونه است؟

کلیدواژه‌ها: جامعه‌شناسی. رسانه‌ها. پویایی اجتماعی. پشتیبانی علمی - پژوهشی. نظم اجتماعی.

مقدمه

مقاله حاضر به بررسی ارتباط علوم انسانی از یکسو، و توسعه و کارکرد بهتر رسانه‌های جمعی از سوی دیگر می‌پردازد. در حالیکه علوم انسانی، یا به عبارتی علوم رفتاری چگونگی حرکت انسان در جامعه را در ابعاد مختلف مورد بررسی قرار می‌دهد، به ساخت الگوها و اصلاح آنها در جامعه و بین گروه‌های مختلف اجتماعی می‌پردازد. این مجموعه علوم از جمله جامعه‌شناسی خود می‌تواند تأثیر تعیین‌کننده‌ای بر کیفیت رسانه‌های جمعی که بطور مستقیم و مستمر با جامعه در ارتباط است، داشته باشد. مقاله حاضر ابعاد مختلف این ارتباط دو سویه را مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد. در حالیکه جوامع انسانی امروزه نسبت به هر زمانی دیگر در گذشته در معرض تغییرات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، هنری و .. هستند، کاربرد علوم انسانی (جامعه‌شناسی) در این قلمرو خود از اهمیت بسزایی برخوردار است. بطور کلی، یکی از اهداف عمده علوم انسانی و اجتماعی (جامعه‌شناسی) همانا سیاستگذاری برای عامه مردم از اقشار و زمینه‌های مختلف است (Abbott et al., 2007).